

SILNÉ ŽENY

POD NEKLIDNÝM NEBEM

Příběh inspirovaný skutečnými událostmi a postavami.

"Byli jsme obyčejní lidé v neobyčejném čase. A právě to z nás udělalo hrdiny, ač jsme o to nikdy nestáli."

Věnuji babičce a dědovi do nebe.

MICHAELA KANDRÁČOVÁ

**SILNÉ ŽENY
POD NEKLIDNÝM
NEBEM**

Milada

Jan

Úvod:

Kapitoly:

1. Stíny na zápraží.
2. Muž, který nesměl být viděn.
3. Někdy stačí pohled.
4. Cizinec v domě.
5. Dar bez slov.
6. Ticho pře větrem.
7. Co zůstává skryté.
8. Ticho plné otázek.
9. Stíny na obzoru.
10. Ticho před pravdou.
11. Vzkaz, který nespálil mráz.
12. Ženy beze strachu.
13. Město stínů.
14. V bílém stínu války.
15. Vzkaz mezi stíny.
16. Střepy noci a dotek rána.
17. Dům na Vinohradech.
18. Jaro za zataženými okny.
19. Město bez bezpečí.
20. Loučení očima.
21. Po bouři.
22. Dva světy.

23. Zdi mlčení.
24. Návrh s výhružkou.
25. Tanec pod dohledem.
26. Hra na hraně.
27. Cesta přes stíny.
28. Stíny pádu.
29. Ticho za hradbami.
30. Hlas lesa.
31. Petr ze statku pod kopcem.
32. Mezi stromy.
33. Útěk beze jména.
34. Když les shoří.
35. Zpráva mezi zdmi.
36. Cesta do neznáma.
37. Velký den D.
38. V Terezíně.
39. Ženy, které přešly.
40. Londýn volá.
41. Rozhodnutí.
42. Pasti ticha.
43. Ticho, které křičí.
44. Vlák bez návratu.
45. Bratr.
46. Vzkaz přes oheň.

47. Led pod kůží.
48. Mezi jehlami.
49. Vlákna v prstech.
50. Předtím než se zavřou dveře.
51. Josef.
52. Pod tíhou sněhu a ticha.
53. Síť, která drží naději.
54. Konec ticha.
55. Co zbylo po zimě.
56. Dopisy ze světa.
57. Nový začátek.
58. Sára. Ruth. Leo. Miriam. Jakob.
59. Příprava na setkání.
60. Loučení a čekání.

Závěr.

O čem tato kniha je.

Anotace na závěr.

Úvod:

Rok 1939.

Svět se opět zhluboka nadechl, aby zakřičel bolestí. Některé věci se opakují tak tiše, že si jich lidé všimnou až ve chvíli, kdy je pozdě. Jiným se nedá vyhnout, ani když zavřete dveře a zhasnete světlo.

Vesnice na Vysočině, roztroušené mezi poli, loukami a hlubokými lesy, na první pohled působí nedotčeně. Stejně chalupy, stejné zpěvy ptáků, stejný rytmus dnů. Ale pod tím tichým povrchem se něco mění. I sem přichází strach. Ne jako kulka, ale jako stín, který padá pomalu – z rozhlasových zpráv, šeptaných dopisů a z pohledů lidí, kteří už nevěří ničemu, co bývalo jisté.

Tady, v tomto poklidném koutě země, žije Milada Havlová, dvacetiletá zdravotní sestra. Není hrdinkou v klasickém slova smyslu. Nenese zbraň, nebojuje v podzemí, nerozdává velká gesta. Ale vstává každý den, aby někomu otřela čelo, sešila ránu, utěšila duši. Její odvaha není hlasitá, ale je tichá, každodenní. A právě proto skutečná.

Milada netouží po válce. Touží po životě. Po klidu. Po něze, která by mohla růst i v časech, kdy všechno okolo umírá. A přesto právě válka přinese do jejího života muže, kterého by jinak nikdy nepotkala. *Jan Macek* - vzdělaný, tichý, se smutkem v očích a minulostí, o níž se příliš nemluví. Muž, který ví, co je ztráta, a přesto se ještě neuzavřel světu.

Jejich příběh nezačíná jako román. Neprobíhá podle pravidel. Je jako semínko, které se rozhodne vyrůst ve štěrku – bez záruky, že přežije. Ale přesto roste.

Tento román je o tom, co zůstává, když se všechno ostatní rozpadá. O ženách, které nesly tíhu každodennosti i výjimečnosti. O volbách, které nikdo nechtěl udělat, ale musel. O lásce, která nemá nárok na slova, a přesto přetrvá.

Pod neklidným nebem, kde létají letadla a padají sliby, se rodí odvaha. V malých krocích. V tichých gestech. V srdci, které bije dál.

Tohle je jeden z těch příběhů.

Kapitola 1: Stíny na zápraží.

Bylo září roku 1939, když se nad Vysočinou začala plazit první zima. Mlhy se táhly mezi poli jako duchové dávných časů a ve vzduchu viselo cosi neklidného, těžkého. Lidé šeptali o mobilizaci, o Němcích, o válce, která už nebyla jen slovo v novinách.

Milada Havlová, dvacetiletá zdravotní sestra, kráčela ranní rosou po pěšince mezi loukami, lemovaná zralými šípkovými keři. Vlasy měla spletené do pevného copu, pod bílým pláštěm nesla v košíku obvazy, tinktury a trochu chleba pro starou paní Hrdličkovou, která po mozkové mrtvici už jen mlčky zírala z okna.

Milada byla krásná - ale ne vyzývavě. Byla krásná takovým tím pevným, klidným způsobem, jaký zůstává i v dešti. Měla tmavé oči, které si pamatovaly, a ruce, které už leccos viděly.

Její každodenní trasa vedla kolem farní stodoly, křížku na rozcestí a statku, který poslední rok chátral. Ten den se u něj objevilo něco nečekaného:

pohyb, hluk, nový hlas. A pak ho uviděla — jak nese trám na opravu střechy. Měl kabát, který kdysi byl dobrý, ale teď nesl stopy prachu a cesty. Kulhal. A přesto držel těžký trám s takovou klidnou rozhodností, že se jí na okamžik zastavilo srdce.

Zakopla o vlastní nohu. Nešikovně, jako malá holka. A právě v tu chvíli se jejich oči střetly.

„Dobrý den,“ řekl tiše, s úsměvem, který nepatřil do válečné doby.

„Dobrý... den,“ odpověděla rozpačitě. A svět se na okamžik přestal točit.

Jmenoval se Jan Macek. Nový muž v obci. Lidé říkali, že se vrátil z Brna, kde byl učitelem, že mu otec zemřel a matka ho volala domů. Jiní tvrdili, že utekl před Němci. Nikdo nevěděl jistě.

Ale Milada věděla jedno: ten pohled, kterým ji pozdravil, nebyl obyčejný. Byl to pohled muže, který už někoho ztratil. A přesto se ještě nebál dívat.

Ten den u paní Hrdličkové pracovala rychleji než obvykle. Nemohla se soustředit. Myšlenky jí utíkaly zpět k rozcestí, k tomu trámu, ke klidnému hlase cizince.

Večer, když si sedla na schod u zápraží a přitáhla si k sobě vlněný šátek, zadívala se do tmy, která se snášela nad louky. A v duchu si poprvé přiznala, že se těší na zítřek.

Kapitola 2: Muž, který nesměl být viděn.

Druhý den se mlha držela déle než obvykle. Slunce se marně snažilo prorazit bílé závěsy, které obepínaly stavení a pole. Všechno působilo jako zastavené v čase – jen občasné kroky nebo štěkot psa připomínaly, že svět se dál otáčí.

Milada zametala dvorek před malou ošetřovnou, která fungovala zároveň jako skromné bydlení i místo, kam chodili lidé z okolí pro radu, náplast nebo utišující slovo. Dnes ráno přišel dopis – tenký, strohý. Pečeť okresního úřadu.

„Zdravotnické zásoby budou dočasně omezeny. Priorita pro vojenské účely. Dbejte úsporného hospodaření.“

Podepsán: Okresní hejtmanství.

Milada se dlouze zadívala z okna. Už teď měla málo. Teď bude mít ještě míň.

Mezitím na druhém konci vsi Jan Macek seděl ve staré jizbě po své matce. Prsty si třel spánek, ve tváři

měl stín únavy. Před sebou na stole ležel malý svazek dopisů — svázaných provázkem a očividně starších. Uvnitř byly slova, která nemohl už nikomu poslat. A odpovědi, které nikdy nedostal.

Ozvalo se zaklepání. Prudké. Naléhavé.

Jan vstal, rychle schoval dopisy do zásuvky a otevřel jen na škvíru. Venku stál muž s kloboukem staženým do čela.

„Neřekl jsi, že tu zůstaneš dýl,“ zavrčel šeptem.

„Nepřijeli jste mě sledovat, tak mě nesledujte,“ odvětil Jan tiše.

„Neměl bys se nikde moc ukazovat. Vědí o tobě víc, než si myslíš.“

„A přesto jsi přišel sem,“ ušklíbl se Jan. „Tak běž. A nevracej se.“

Muž se otočil a beze slova zmizel v mlze.

Odpoledne se Milada vydala s košíkem do vsi — tentokrát ne kvůli nemocné, ale s nadějí, že ho uvidí znovu. Nevěděla, co by řekla, a přesto měla pocit, že ho musí znovu spatřit.

U statku bylo ticho. Dveře zavřené. Jen vůně čerstvého dřeva ve vzduchu napovídala, že někdo

uvnitř pracuje. Chvíli postávala, a pak se odvážila zaklepat.

Otevřel jí. Byl bez kabátu, v oprýskané košili, rukávy vyhrnuté, na ruku stopy smůly a popela.

„Dobrý den. Potřebujete něco?“

„Ne... vlastně... jen jsem nesla trochu sádla. Měla jsem navíc,“ zalhala rychle.

Přikývl a vpustil ji dovnitř. Ticho mezi nimi bylo zvláštní – ne trapné, ale plné věcí, které zatím neměly být vysloveny.

„Vaše matka tu bydlela dlouho?“ zeptala se tiše.

„Celý život,“ přikývl. „Umřela minulou zimu. Já... jsem se pak dlouho nevracel.“

„A teď?“

„Teď mě válka přinutila hledat místo, kde ještě něco drží pohromadě.“

Neřekl, že utíká. Neřekl, před čím. Ale Milada to cítila. A přesto – nebo právě proto – si k němu sedla blíž.

Venku se zvedl vítr a zatřásl okenicemi. Někde za kopci štěkla vzdálená rána. Možná myslivec. Možná něco jiného.

Ale uvnitř — v té staré jizbě plné prachu, mlčení a nového začátku — seděli dva lidé, které život svedl dohromady právě v čase, kdy všechno ostatní praskalo ve švech.

Kapitola 3: Někdy stačí pohled.

Milada Havlová.

Vysočina zůstávala tiše krásná i ve dnech, kdy se svět měnil v trosky. Byla to krása tvrdá, nepodbízivá – sytá hlínou, zimou a větrem, který dokázal za noc odnést všechny stopy. Milada šla úzkou polní cestou, v ruce košík s několika zavařeninami pro starou paní Jeřábkovou, která si při pádu ze žebříku vykloubila rameno.

Jenže její mysl byla jinde.

Stále viděla jeho oči.

Tmavé jako večerní les, hluboké a neklidné. Jan Macek. Neznala ho doopravdy. Ale něco v ní se zachvělo, když se jejich pohledy setkaly. Krátce. Příliš krátce. A přesto... dost dlouho na to, aby si to pamatovala i dnes.

Milada byla dcerou hajného, Josefa Havla, mlčenlivého muže, kterému život rozsekl srdce, když mu zemřela žena při porodu nejmladšího dítěte. Byla to právě Milada, kdo už ve dvanácti letech

musel vstát a stát se matkou dvěma malým
bráškům a sestřičce. Ráno dojila kozu, odpoledne
nosila dřevo, večer myla hlavičky a ráno zase znovu.
Dospěla dřív, než stihla být dítětem.

Přesto v ní něco zůstalo měkké. Nezahořkla. Možná
díky lesu, který ji učil mlčet a naslouchat. Možná
díky tichému otci, který ji nikdy neobjal, ale jednou jí
položil ruku na rameno a řekl: „*Děkuju, Milado.*“
A možná právě díky své práci.

Práce zdravotní sestry nebyla pro Miladu jen
povoláním. Byla to možnost někomu skutečně
pomocť – potichu, přesně, soucitně. Dokázala držet
ruku nemocnému starci stejně jemně jako utěšit
plačící dítě. Lidé v okolních vsích ji začali nazývat
„naše slečna Milada“, a přestože jí bylo teprve
dvacet, dívali se na ni s respektem, který si
nevynutila ničím jiným než svou trpělivostí a klidem.

A přece... něco jí chybělo.

Možná slovo, které nikdy nepadlo. Možná dotek,
který nikdy nepřišel. Nebo jen pocit, že je sama. Že
ve chvílích, kdy děti spí a otec mlčí nad dýmkou,
zůstává se svými myšlenkami bez někoho, kdo by je
slyšel.

Možná právě proto ji ten pohled zaskočil.

Jan Macek.

Jan Macek byl muž, který si zvykl mlčet. Ve čtyřiatřiceti letech měl ruce ztvrdlé jako kořen, záda pokřivená prací a oči, které viděly víc, než by si přál. Pocházel z jižnějšího kraje, z rodiny truhlářů a tesařů, ale domov ztratil, když mu bylo jednadvacet. Po požáru, který mu vzal nejen rodiče, ale i mladšího bratra, se potuloval po stavbách, přespával v boudách, dělal u sedláků.

Pak se usadil tady. Ne snad že by hledal nový domov. Spíš, protože tady už nebylo co ztratit.

Znal každý typ dřeva, uměl naslouchat lesu stejně jako lidem – jen málokdy odpovídal. Lidé si ho vážili, ale nedovolili si na něj žertovat. Měl v sobě klid, který může v jedné chvíli hřát a v druhé znepokojovat.

Nikdy se neoženil. Ani dívku si tu nenašel. Vesnické matky šeptaly, že je "moc sám", možná i „zraněný“, ale žádná neměla odvahu ho oslovit. A on nikoho nevyhledával.

Až doted'.

Když ji zahlédl u cesty, nepoznal nejdřív, co se v něm pohnulo. Jen věděl, že ten pohled nebyl obyčejný. Byl jako jiskra do suchého sena. Krátký, ale nebezpečný.

A tak tam seděl, rukama na prázdném stole, v hlavě vřelo ticho. A pak se zvedl, zcela bez plánu, vzal plášť a vydal se k potoku, kde bral hlínu na drobná lepidla ze stromové kůry. Přesně v tu chvíli se stalo, že se jejich cesty znovu protnuly.

Milada právě vracela prázdný košík a snažila se zkratkou přes louku dojít dřív, než se zvedne večerní chlad. Boty měla mírně promočené, šaty od bláta, ale byla zvyklá. Když u potoka uklouzla po vlhké stráni, ozvalo se tiché syknutí – noha podjela a vymkla se. Ne spadla, ale zůstala sedět v trávě, nehybná a se zatnutými rty.

A v tu chvíli se nad ní zjevil Jan.

„Zranila jste se?“

„Nic to není,“ vydechla, spíš z pýchy než pravdy.

„Dovolíte?“ natáhl k ní ruku, překvapivě jemně.

Přikývla.

Dotkl se jí pevně, ale opatrně. Byla lehká jako dřevo po vysušení, napadlo ho. A ona si poprvé uvědomila, že ten muž voní po lese. Po pryskyřici a kouři.

„Tohle nebude jen naražené,“ řekl klidně.

„Doprovodím vás domů.“

„Já... já bydlím s otcem. A dětmi,“ dodala rychle.

Proč to vlastně říkala?

„Vím. Vím, kdo jste, slečno Milado.“

Překvapeně se na něj podívala.

A tehdy se poprvé usmál.

Kapitola 4: Cizinec v domě.

Milada kulhala po pěšině vedoucí lesem, noha bolela, ale ještě víc ji tížilo vědomí, že se opírá o cizího muže. Cítila každý jeho krok, pevný a rozvážný, každý dotek, kterým ji jistil v pasu, ačkoliv byl nevtíravý. Mlčeli. Ale to ticho nebylo prázdné – mezi větvemi, mezi nimi dvěma, jako by něco dýchalo.

Usedlost Havlů byla stará, dřevěná, s dlouhou verandou porostlou planým chmelem. U dveří stál muž s dýmku v ústech, pohublý, s prošedivělými vlasy a hlubokým čelem. Josef Havel. Lesní, který celý život hleděl zvěři do očí a poznal v nich pravdu.

Když uviděl svou dceru v náručí neznámého muže, sevřel rty do tenké čáry.

„Co se stalo?“ promluvil chladně.

„Nic vážného, tati. Jen jsem uklouzla u potoka. Jan mi pomohl.“

„Znám vás od vidění,“ pronesl Josef a pohlédl na Jana s podezřením, které nebylo nutné skrývat.

Jan sklonil hlavu na pozdrav, ale nic neříkal. Měl za to, že mužům jako pan Havel není třeba se omlouvat, pokud člověk jednal správně.

„Odvedeš mě dovnitř, tati?“ zeptala se Milada, a otec okamžitě zareagoval. Vzal ji do náruče, lehce, rychle, jak to dělával dřív, když byla malá a nemocná.

Jan zůstal stát na prahu.

„Děkuji,“ řekla Milada přes rameno.

„Rádo se stalo,“ odpověděl Jan a chtěl odejít. Ale v tu chvíli se ozvalo z domu:

„Milado, kdo to byl?“

„Jan Macek... truhlář.“

„A co dělal u potoka? Truhly?“ pronesl Josef posměšně, ačkoliv se nesmál.

Toho večera Jan seděl dlouho před svou dílnou a díval se do tmy. Neurazil se. Jen pochopil, že cesta k Miladě nebude snadná. Že na tomhle kopci bude muset každé slovo i čin vážit.

V chalupě zatím Milada tiše ukládala sourozence. Malý František měl sotva pět let a plakal, když viděl sestru bledou. Bětko se snažila pomáhat, ale bylo jí

teprve osm. Tonda, nejstarší z dětí, seděl v koutě a škrábal dřevěný koník – vlastní dílo, o které byl Jan možná připraven, než přišla válka.

„Ten člověk... není odtud,“ zabručel Josef, když děti usnuly.

„To neznám, že je špatný.“

„Možná. Ale já už jsem viděl dost mužů, co přišli a zase odešli. A nechali po sobě jen ticho. Ty ticho dobře znáš, Milado.“

„Ano, znám. Ale taky vím, že ne každý, kdo mlčí, ubližuje.“

Otec nic neodpověděl.

Kapitola 5: Dar bez slov.

Začátkem října začínaly rána vonět jinak. Vzduch byl chladnější, listí vlhčí a zvuky lesa jakoby tlumenější. Po několik dní Milada Jana neviděla – a přece na něj musela myslet. Hlavně v noci, kdy se bolest v noze ozývala nejvíc, ale nebyla to jen bolest, co ji budilo.

Jednoho odpoledne, když se vracela od sousedky s výměnou vajec za mléko, všimla si, že branka, kterou dlouho nešlo zavřít, už nevrže. A plot, který léta stál křivě, byl vyrovnaný a zasazený hlouběji do země. Drobnosti – ale pro někoho, kdo zná každou kliku a sukovitý kůl na svém dvoře, to byla změna.

Večer, když seděla s otcem na zápraží, neřekli si o tom nic. Ale její otec přešel palcem po nové železné hřebině brány a tiše zabručel:

„Někdo ví, jak zacházet se dřevem.“

Druhý den ráno se u dveří objevil balík. V prosté pytlovině byly tři dřevěné hračky – koník, panenka a nákladní auto. Žádný vzkaz. Ale všichni v domě věděli, od koho jsou.

„Málo kdo si dneska vzpomene na děcka,“ řekl Tonda obdivně, zatímco si hrál s vozíkem, který měl funkční kolečka.

„A málo kdo ví, jak udělat panenku, co sedí i stojí,“ dodala Bětka a s nevídanou něhou panenku zabalila do kapesníku.

Milada se jen tiše usmívala.

Otec nic neříkal. Ale od té chvíle, když zmínila jméno Jan, už se nesesul obočí tak prudce jako dřív.

Téhož dne se Jan znovu objevil. V ruce držel malou dřevěnou lavici. Stará u vchodu už byla nebezpečně prožraná deštěm.

„Dobrý den. Chtěl jsem... jen tohle přinést. Není to nic zvláštního.“

„Pro nás to zvláštní je,“ řekla Milada prostě.

A pak dodala:

„Zůstanete chvíli? Mám horký čaj a večer se ochladilo.“

Jan se posadil opatrně, jako by nechtěl v domě rušit víc, než musí. Děti si ho nejprve zkoumavě prohlížely, ale pak Bětka bez obalu řekla:

„Vy jste ten, co dělá hračky?“

„Dělám, když mám pro koho.“

„A pro koho jste dělal tyhle?“

Jan se podíval na Miladu.

„Pro statečné děti jedné statečné sestry.“

Otec seděl tiše opodál, ale celou dobu poslouchal.

Neřekl nic, ale když se Jan zvedal, kývl na něj. A to bylo poprvé.

Milada pak stála dlouho ve dveřích a dívala se za odcházejícím Janem. Jeho chůze byla klidná, široká, jako člověk, který ví, kam patří – i když možná ještě neví kam.

A v ní samé se cosi pomalu lámalo. Byla to stěna. Ne hradba, ale kůra, která chránila její vlastní srdce před iluzemi. Věděla, že si nesmí dovolit zklamání. A přesto...

Přesto chtěla slyšet, jak mluví víc.

Přesto se chtěla podívat, jak vypadá jeho svět.

Kapitola 6: Ticho před větrem.

V září 1939. Měsíc, kdy v Evropě praskla hráz. Kdy se slovo „válka“ přestalo šeptat a začalo psát tučnými titulky novin. Kdy se lidé v kostelech modlili ne za úrodu, ale za to, aby jejich synové nemuseli odejít.

Na Vysočině vládlo zvláštní ticho. Lesy byly zelené jako vždy, ptáci zpívali, děti běhaly podzimním listím, ale v každém pohledu, v každé větě byl stín. Něco se lámalo. A ti, kdo znali svět jen do hranic svého kraje, začínali chápat, že ani tady nejsou v bezpečí. To byl začátek války...

Milada se vracela z návštěvy u staré ženy, která si vyvrtla kotník. Nesla s sebou košík a mlčela. Jan šel vedle ní. Od onoho dne, kdy přinesl lavici a hračky, přicházel téměř každý večer. Pomáhal na dvoře, u zvířat, v dílně. Děti si na něj zvykly. Otec ho sice stále pozoroval s ostražitostí, ale už mlčky.

„Poslouchal jsi dnes rádio?“ zeptala se Milada tiše.
„Poslouchal. Padla Varšava. Němci říkají, že to bude rychlé.“

„Nevěřím jim ani slovo.“

„Ani já ne. Válka není nikdy rychlá, když se týká lidí.“

Chvíli šli mlčky.

„Bojíš se?“ zeptal se pak Jan, téměř šeptem.

„Ne o sebe. O děti. O tátu. O všechny, kdo nic nezavinili a budou platit.“

„A přesto pomáháš. Léčíš je. I když to všechno visí ve vzduchu.“

„Nemůžu jinak. Ta práce mě drží. A oni mě potřebují.“

„Já tě potřebuju taky.“

Zastavila se.

Poprvé řekl něco, co se už nedalo přehlédnout. Nebyla to nabídka, nebyl to dotek, ale věta, která jí vjela pod kůži jako tichá výzva.

Neodpověděla. Ale neuhnula pohledem.

Doma na dvoře právě Josef sekal dříví. V rádiu zněl hlas z Berlína, tvrdý a neosobní. Německé rozkazy, překládané do češtiny.

„Zakážou nám i vzduch,“ poznamenal otec hořce.

„Zakážou, pokud budeme zticha,“ odpověděl Jan.

Otec na něj pohlédl – a poprvé od jejich setkání v tom pohledu nebylo odmítnutí, ale zkoumání.

Možná začal chápat, že tenhle muž není jen „truhlář z vedlejší vsi“. Možná začínal věřit, že když už Milada někoho pustí k sobě, má k tomu důvod.

Ale válka se blížila, válka už tu byla. A s ní i otázka, co všechno budou muset obětovat.

Kapitola 7: Co zůstává skryté.

Jan seděl v přítmí stodoly a brousil staré dláto. Ostří se lesklo, ale myšlenky měl matné. Nebylo to dřevo, co ho tížilo, ale slova, která v sobě držel příliš dlouho.

Vedle něj stál Josef, jeho letitý přítel a bývalý spolupracovník z českomoravských dílen.

„Dlouho jsme se neviděli,“ řekl Josef, opíraje se o lopatu.

„Lidi se teď schází jen v tichu. A rozchází ještě tišeji,“ pokrčil Jan rameny.

Josef chvíli mlčel, než dodal:

„Vím, že tě něco žere. A není to Milada.“

„Ona si zaslouží klid. A pravdu, ale ne hned.“

„Tak ji řekni mně. Jako dřív.“

Jan přestal brousit.

„Můj bratr je v Praze. Jmenuje se František. Vždycky byl odvážnější než já – chtěl změnit svět, zatímco já chtěl stavět střechy. Naposledy psal v srpnu. Pak ticho. Vím jen, že měl přátele mezi sokoly a

legionáři. A že se stýkal s lidmi, o kterých teď mluví i gestapo.“

Josef zbledl.

„Myslíš, že je v odboji?“

„Já to vím.“

Chvíli bylo úplné ticho. Jen vítr si pohrával s prázdným pytlím od mouky.

„A ty?“

Jan se na něj podíval zpříma.

„Měl jsem zůstat stranou. Ale pak přišel jeden muž ze Žďáru. Má přístup k rádiu, schovává letáky, sbírá zprávy. Potřebují někoho, kdo umí dělat s rukama – a držet jazyk za zuby. Řekl jsem, že pomůžu.“

„A Milada to ví?“

Jan zavrtěl hlavou.

„Ne. A nesmí to vědět. Ne teď. Není slabá, ale už tak nese příliš. Děti, domácnost, nemocní... Její táta mě sotva začal brát na vědomí. Kdyby věděl, že zatahuju jeho dceru do odboje, zakázal by mi projít kolem statku.“

Josef pokýval hlavou.

„Chceš vědět, co si o tom myslím?“

„Ani ne, ale stejně to řekneš.“

„Děláš správně. Ale bude to bolet. Pravda, když zůstává v srdci moc dlouho, dokáže víc ranit než kulka.“

Téhož večera seděl Jan na zápraží a sledoval dům. Z oken prosvítalo měkké světlo. Slyšel, jak se děti smějí – Tonda zřejmě znovu předváděl, jak se kozel pokusil sežrat jeho kalhoty. Milada stála u kamen a míchala polévku. Vypadala klidně. Silně. Tak, jak ji znal.

A přesto někde uvnitř cítil strach, že jednou tenhle klid ztratí. Kvůli sobě. Kvůli pravdě, kterou zatím schovává.

Kapitola 8: Ticho plné otázek.

Milada začne tušit, že se něco děje. Stála v chodbě a držela v ruce plátěný šátek, který Jan nechal u dveří. Voněl po dřevu a kouři, ale i něčem cizím – jako by ho přinesl vítr z míst, kde ona nikdy nebyla. Dveře se zavřely, Jan odešel do dílny. Něco se změnilo.

Nebylo to nic zjevného – ne slovo, ne čin – ale žena, která byla zvyklá číst z pohledů nemocných, poznala, že ten jeho nese stín, který před ní skrývá.

U večeře mlčel víc než obvykle. Smál se na děti, ale jeho smích byl dutý jako šálek bez čaje.

Když děti odešly spát, Milada sebrala odvalu.

„Jene... Ty mi něco neříkáš?“

Vzhlédl. V očích měl vinu. Ale i rozhodnutí.

„Říkám ti všechno, co potřebuješ slyšet.“

„To není odpověď.“

„Ne, není.“

Zavřela oči, pak je znovu otevřela.

„Ztrácíš důvěru?“

„Nikdy. Jen tě chci chránit.“

„A přitom mě děláš cizí.“

Chvíli se dívali jeden na druhého. Pak Jan vstal a sáhl po kabátě.

„Musím na pár dní do Prahy. František... neozývá se. Napsal jsem mu dopis, přišel zpět neotevřený. Víím, že něco není v pořádku.“

„Pojedeš sám?“

„Musím. Je to tak lepší.“

Nechala ho projít kolem sebe beze slov. Když zavřel dveře, položila dlaň na stůl. Hřebíky pravdy ještě nebyly zatlučené, ale bolest už přicházela. Druhý den se zastavila stará sousedka Tereška, s kterou si Milada občas vyměňovala novinky.

„Ten tvůj Jan... prý se zná s tím chlapíkem od Volavků, co ho vyslychali Němci,“ utrousila jen tak mimochodem. „Divné časy. Všude špehové. Člověk neví, co je statečnost a co bláznovství.“

Milada nic neřekla. Jen cítila, jak se jí půda pod nohama začíná měnit ve vodu. Jan a Milada se loučí něžným polibkem u nádraží. Jan přijíždí do Prahy. Ulice jsou tiché, až na vojáky, kteří postávají u rozcestí. Na rohu mu někdo vtiskne do ruky leták. Neotevře ho. Ještě ne. Ale ví, že se už vrací do jiného světa, než z jakého odešel. Na jak dlouho nikdo neví.

Milada je nucená, aby čelila nové vlně reality – nejen strachu o Jana, ale i **rostoucím nárokům války**.

Práce ve zdravotnictví se stane všepohlcující, bolest a vyčerpání všudypřítomné.

Kapitola 9: Stíny na obzoru.

Podzim sevřel Vysočinu železnými prsty. Vítr hučel mezi stromy, listy byly jako útržky dopisů, které nikdy nepřišly, a noc přicházela čím dál dřív. V tom chladu a šeru začalo být ticho hlasitější než kdykoli předtím.

Milada se toho večera vracela domů pozdě. Hlava jí třeštila z hladu, nohy ji bolely od stání u lůžek, a ještě víc ji tížila nejistota – dny bez Janových slov byly jako pole bez mezí – ztrácela se v nich.

U kuchyňského stolu seděl její otec, muž s tváří z kamene, ale očima, které dovedly prozradit víc než slova. Mlčky jí podal pomačkaný lístek. Papír byl vlhký, jako by jej někdo dlouho držel v dlaních.

Milado, lásko, jsem v pořádku. Neptej se, kde jsem. Důvěřuj mi. Nezůstanu pryč dlouho. J.

Přečetla si to třikrát. Nezůstanu... Neptej se...
Důvěřuj.

Ale jak má člověk důvěřovat, když svět se rozpadá a ti, které miluješ, mizí do měst, odkud se lidé nevracejí?

Otec mlčel. Pak řekl tiše: „Praha není pro chlapy, kteří chtějí zůstat celí.“

Milada se na něj podívala.

„A co když právě proto tam šel?“

Otec zvedl oči a po dlouhé době z ní neskrýval obavu.

„Pak se nevrátí stejný.“

Další ráno Milada stála před zdravotnickým střediskem. Vzduch byl ostrý a čerstvý. Čekárna už byla plná.

Dovnitř vpadla vrchní sestra Vlasta, rudá v obličeji. „Milado! Děkuju Bohu, že jsi tady. Hledáme lidi, co unesou dvanáctky. Některé sestry skončily. Někdo je udal. Jedna zmizela. Lidi se hroutí. Děti přinášejí chleba, starci padají hlady. Už to nejsou rýmy. Už jsou to ztráty.“

Milada přikývla. Nebylo co rozhodovat. Potřeba byla větší než únava, větší než strach.

Její dny ztratily jméno.

Vstávala za tmy. Nachystala čaj a polévku pro děti a otce, zkontrolovala, zda mají čisté punčochy, a běžela do střediska. Pomáhala u porodů, převazovala zraněné, třásla se zimou, když umývala těla mrtvých, které už nikdo nechtěl. Často mlčela – ne proto, že by neměla co říct, ale protože nikdo už neměl sílu odpovídat.

Když se večer vracela, děti jí běžely naproti. Ale někdy... někdy jen seděly a čekaly, až jim podá deku a pohladí po vlasech. Byly tišší než dřív. I ony cítily, že válka vstoupila i mezi stěny domova.

Večer si Milada znovu vytáhla Janův lístek.

Důvěřuj mi.

Ale v hlavě jí stále zněl otcův hlas: „Praha není pro chlapy, co chtějí zůstat celí.“

A pak, při mytí podlahy, našla něco mezi novinami. Leták. Ne psaný německy, ale česky, rukou, s chybami. A přesto se jí rozbušilo srdce.

Nevěřte hlasatelům. Svoboda nespí. Pomáhej, jak umíš. Neptej se kdo, jen vstaň.

Někdo to nechal v jejich domě.

Někdo, kdo věděl, že Jan je pryč.

Někdo, kdo věděl, že Milada není jen zdravotní sestra, ale žena, která nezavírá oči. Ale přeci se bála, budoucnosti a o Jana.

Psal se listopad roku 1939. Mlha v údolích byla hustá jako mléko a k ránu mrzlo. V nemocničním dvoře v Havlíčkově Brodě vrzala kolečka od nosítek, kdesi v dálce křičela vrána a svět se zdál šedivější než jindy.

Začínala první válečná zima. Milada se dívala z okna na nemocniční dvůr a chvíli nepřemýšlela nad ničím jiným než nad tím, jak zvládne ještě jeden den.

„Sestři Havlová?“ ozvalo se za ní tiše. Otočila se.

Stála tam vrchní sestra, Vlasta, unavená, se sklopeným pohledem.

„Potřebuju vás na infekčním. Máme dvě nové dívky.

Vyčerpané, jedna má horečky. Přišly z transportu.

Nikdo je tu nechce. Ale my ano. My si je tu necháme, vidíte?“

Milada přikývla. Slovo "ne" se z jejich slovníku

vytratilo. Tělo bolelo, duše byla vyčerpaná, ale

služba druhým byla jako závazek, který se nedá přerušit.

Nemocnice byla plná. Staří lidé s omrzlinami, děti s bronchitidou, ženy s krvácením po potratech, které si samy přivodily, protože jejich muži už nebyli doma. Lidé sem přicházeli s nemocemi, ale odcházeli i se střípkou naděje. A právě tu jim ženy jako Milada nabízely, i když samy už téměř neměly z čeho brát.

V suterénu nemocnice hořely kamínka, ale nestačily. Milada měla ruce popraskané zimou, ale vždy hrála ty cizí. Neptala se, odkud kdo přišel, ani kam půjde. Ptala se jen, co bolí. A tiše odpovídala, co se dá dělat.

Večer, když se z nemocnice konečně dostala domů, sedla si do kuchyně a vytáhla z kapsy lístek – ten starý, jediný od Jana.

Neptej se, kde jsem. Důvěřuj mi. Nezůstanu pryč dlouho.

Už uběhly tři týdny. A Milada se přestávala ptát. Jen stále hledala jeho tvář ve stínech ulice, v tichých rozích čekárny, v každém muži, který se zadíval déle, než bylo běžné.

Ale Jan nepřišel. A v ní rostl strach, který nešlo uhasit ani únavou.

Na infekčním oddělení se situace zhoršovala. Jedna z nově přijatých dívek, sotva sedmnáctiletá Židovka z Ostravy, zemřela po třech dnech. Druhá – její sestra – ji držela za ruku, když odcházela.

„Myslíte, že na mě někdo čeká?“ zeptala se Milady těsně po smrti sestry.

„Já ano,“ odpověděla Milada bez rozmýšlení a pohladila ji po vlasech.

V té chvíli pochopila, že se tohle slovo musí říkat i tehdy, když člověk netuší, jestli je pravda.

O víkendech přespávala v sesterně. Nemohla si dovolit jezdit domů každý večer. Psala otci a dětem krátké lístečky.

„Je mi dobře. Nestůjte v zimě. Budte hodní na tátu. A chodte brzy spát.“

Někdy připojila i větu pro Jana, ale nikdo ji nikdy nedostal.

Večer si sedla na kovovou postel a vytáhla blok. Psal se 26. listopad 1939.

Zapsala si:

„Dnes zemřel pan Souček. Starý muž, který říkal, že

už se narodil unavený. Smál se, když jsem mu podávala vodu. Řekl, že moje ruce voní po lese. Děkuji za to. Jsem tu, ale nevím, jestli mě to celé ještě drží. Začínám mít pocit, že se všechno děje pod vodou. Jan se neozval. Možná ho někdo zahltil tmou. Možná... možná tomu musím dál věřit.“

Jednoho dne se u brány nemocnice objevil neznámý muž. Byl to poslíček z místního hostince. Podal Miladě malý balíček.

Uvnitř byl svázaný kousek látky, jakýsi útržek košile a k tomu lístek. Tentokrát ne od Jana. Ale psaný rukou, kterou Milada nepoznávala.

„Váš přítel se musel ukrýt. Je živ, ale na dosah nebezpečí. Nechodte do Prahy. Důvěřujte tichu. A hlavně – nedejte najevo, že víte.“

Milada sevřela vzkaz v dlani.

Ticho se stalo spojencem. A zároveň nepřítelem. Byla to neděje, byla to láska k Janovi, která jí držela nad vodou.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy *Silné ženy: Pod neklidným nebem*.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.